

MODUŁ 1

ROZWÓJ OBSZARÓW WIEJSKICH POPRAZ WIELOFUNKCYJNE ROLNICTWO I DZIEDZICTWO KULTUROWE

1. Nowe możliwości dla obszarów wiejskich

2. Wielofunkcyjne gospodarstwo

3. Dziedzictwo kulturowe wsi i rolnictwa

Podsumowanie

Pytania do zastanowienia

Materiały referencyjne / linki

Projekt współfinansowany w ramach programu Unii Europejskiej „Erasmus+”

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną. Projekt nr: 2018-1-FR01-KA202-047809

WSTĘP

INFORMACJE OGÓLNE

W niniejszym module przedstawiamy zagadnienia dotyczące wielofunkcyjnego rolnictwa jako kierunku rozwoju obszarów wiejskich i możliwość tworzenia nowych miejsc pracy na wsi. W szczególności skoncentrujemy się na warunkach rozwoju przedsiębiorczości wśród kobiet. Problematyka dotyczy wartości dziedzictwa kulturowego na wsi.

CELE KSZTAŁCENIA

Wiedza: Nauczysz się identyfikować współczesne kierunki rozwoju obszarów wiejskich w Europie oraz zrozumiesz uwarunkowania i znaczenie różnych form wielofunkcyjnego rolnictwa związanych z dziedzictwem kulturowym w celu tworzenia zrównoważonej gospodarki wiejskiej i zwiększenia szans zatrudnienia wśród kobiet.

Umiejętności: Będziesz umiał szukać możliwości rozwoju własnego wielofunkcyjnego gospodarstwa i działalności związanej z dziedzictwem kulturowym, w tym możliwości korzystania z instrumentów wsparcia UE.

Kompetencje: Zwiększysz swoje kompetencje w zakresie oceny własnych zasobów związanych z wielofunkcyjnym rolnictwem i prowadzeniem działalności związanej z dziedzictwem kulturowym, a także w podejmowaniu decyzji zawodowych w oparciu o dobre przykłady przedsiębiorczych kobiet wiejskich.

1. NOWE MOŻLIWOŚCI DLA OBSZARÓW WIEJSKICH

1.1. Ogólne regulacje rozwoju obszarów wiejskich na poziomie europejskim i krajowym - mechanizmy i regulacje stosowane w UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich, parytetów i wyrównywania szans

Rola kobiet w UE

- ▶ Równość płci stanowi **fundamentalną wartość w Unii Europejskiej** wyrażoną już w Traktacie Rzymskim w 1957 roku, która ustanawia zasadę równego wynagrodzenia za taką samą pracę. Europa jest obecnie jednym z najbezpieczniejszych miejsc na świecie dla kobiet.
- Kobiety powinny być traktowane w równy sposób, mieć takie same prawa i poczucie bezpieczeństwa. Niestety dla wielu z nich rzeczywistość wygląda inaczej. Statystyki pokazują, że kobiety są niedostatecznie reprezentowane na stanowiskach decyzyjnych w polityce i biznesie oraz zarabiają o 16% mniej niż mężczyźni w UE. Przemoc i nękanie ze względu na płeć są nadal powszechne.
- Unia Europejska próbuje zająć się niewielkim odsetkiem kobiet pracujących w gospodarstwach rolnych. Tylko 30% gospodarstw zarządzanych jest przez kobiety (Eurostat 2013). Jednak ta średnia nie w pełni oddaje rzeczywistości, ponieważ na Litwie jest to aż 47%, a w Holandii tylko 5%.
- Jednocześnie globalne badanie przeprowadzone przez Corteva Agriscience wykazało, że europejskie kobiety w branży rolniczej nadal czują się dyskryminowane ze względu na płeć (68%, przy czym

Photo. K.Boba

raport obejmował tylko 4 kraje europejskie: Francję, Hiszpanię, Wielką Brytanię i Włochy).

- W kwietniu 2017 Parlament Europejski przyjął raport wzywający do zwiększenia roli kobiet w rolnictwie w UE. Prawodawcy UE uważają, że kobiety mogą odegrać kluczową rolę w odnowie obszarów wiejskich, które nie muszą być objęte procesem urbanizacji.

Rozwój obszarów wiejskich

- Rozwój obszarów wiejskich to proces zmian strukturalnych zachodzących w coraz bardziej złożonych ekonomicznych, społecznych, kulturowych, technologicznych i środowiskowych sferach obszaru wiejskiego, którego celem jest poprawa standardów i jakości życia w sprawiedliwy, zrównoważony i efektywny sposób.
- Aby osiągnąć ten cel, niezbędne jest zaangażowanie i aktywny udział wszystkich grup społecznych na obszarach wiejskich, w tym osób młodych i starszych, kobiet i mężczyzn. Należy zapewnić racjonalne wykorzystanie i zarządzanie endogenicznymi zasobami naturalnymi, potencjałem gospodarczym i kapitałem ludzkim.
- Polityka rozwoju obszarów wiejskich i skuteczne wykorzystanie specyficznych endogenicznych i potencjalnie konkurencyjnych korzyści, różnicuje możliwości zatrudnienia oraz wzmacnia przedsiębiorczość i inne innowacyjne działania we wszystkich sferach życia.
- Asymetria płciowa oznacza nierówność i/lub brak równowagi pomiędzy kobietami i mężczyznami pod względem struktury wiekowej, statusu społecznego, poziomu wykształcenia, zatrudnienia i innych możliwości ekonomicznych oraz udziału w procesie podejmowania decyzji.
- Takie asymetrie głównie mają miejsce kosztem kobiet.
- Nawet jeżeli obszar wiejski przechodzi przemiany społeczno-gospodarcze, różnice między kobietami i mężczyznami w społeczeństwie są na ogół zmniejszane lub eliminowane jako ostatecznie.

DZIAŁANIA UE

- Celem UE jest zapewnienie kobietom takich samych możliwości zatrudnienia jak mężczyznom, np. poprzez równe prawa do wynagrodzenia.
- Pomaga również osiągnąć mężczyznom i kobietom równowagę między pracą a innymi aspektami życia.
- UE promuje również równość płci na stanowiskach kierowniczych.
- Prace Komisji Europejskiej we wszystkich tych obszarach opierają się na jej strategicznym zaangażowaniu na rzecz równości płci w latach 2016-2019.
- W 2017 UE przedstawiła plan działania mający na celu zlikwidowanie różnic w wynagrodzeniu ze względu na płeć. Plan dotyczy takich kwestii, jak stereotypy i równowaga między życiem zawodowym a prywatnym oraz wzywa rządy, pracodawców i związki zawodowe do podjęcia działań w celu zapewnienia sprawiedliwego wynagrodzenia dla kobiet.

DZIAŁANIE UE NA RZECZ KOBIEC

Więcej informacji na temat:

- Działań UE na rzecz poprawy równości płci i równowagi pomiędzy życiem zawodowym i prywatnym.
- Jak UE pomaga kobietom na świecie odnaleźć się w miejscu pracy.
- Przeciwdziałanie przemocy wobec kobiet.
- Promowanie równości i ochrona praw.
- Postęp w zakresie udziału kobiet w życiu politycznym i procesie podejmowania decyzji.
- Poprawa warunków życia na całym świecie.

Sprawdź:

▶ <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/women/en/>

UE udostępnia fundusze dla szerokiej gamy projektów i programów obejmujących obszary takie jak:

- Rozwój regionalny i miejski.
- Zatrudnienie i włączenie społeczne.
- Rolnictwo i rozwój obszarów wiejskich.
- Polityka morską i rybołówstwo.
- Badania i innowacje.
- Pomoc humanitarna.

Zasady

- ▶ **Rolnictwo i środowisko:** UE posiada szereg programów poświęconych problemom rolnictwa, takich jak zmiana klimatu, utrata różnorodności biologicznej i inne wyzwania dla zasobów naturalnych.
- ▶ **Bezpośrednie wsparcie i przejrzystość:** System płatności bezpośrednich Wspólnej Polityki Rolnej zapewnia zasiłek dla gospodarstw w związku ze stosowaniem się do szeregu przepisów UE, w tym nowych wymogów dla „zielonej polityki”.
- ▶ **Rozwój obszarów wiejskich:** Unijne programy rozwoju obszarów wiejskich pomagają ludziom i firmom na obszarach wiejskich sprostać wyzwaniom i szansom gospodarczym, środowiskowym i społecznym.

- ▶ **Rolnictwo organiczne:** Przepisy UE gwarantują, że produkt „ekologiczny” oznacza to samo dla konsumentów i producentów, z ogólnounijnymi regulacjami dotyczącymi łańcucha dostaw w rolnictwie ekologicznym.
- ▶ **Jakość produktów rolnych:** Systemy jakości UE, takie jak oznaczenia geograficzne, chronią i gwarantują określone know-how oraz powiązanie z danym obszarem geograficznym.
- ▶ **Handel i promocja:** Sektor żywności UE zwiększył eksport, dzięki umowom handlowym UE i wzmocnionym działaniom promocyjnym na rynkach spoza UE.
- ▶ **Leśnictwo:** Fundusze UE na rozwój obszarów wiejskich wspierają wdrażanie zrównoważonej gospodarki leśnej przez kraje UE, poprawiając także konkurencyjność i tworząc miejsca pracy.
- ▶ **Rynki rolne i analiza:** W sektorze zorientowanym na rynek konieczna jest przejrzystość i analiza rynku, aby przewidzieć tendencje, stosując przy tym niektóre dostępne narzędzia polityczne.

Zarządzanie funduszami

- Finansowanie jest zarządzane zgodnie ze ścisłymi zasadami, aby zapewnić kontrolę nad sposobem wykorzystywania środków i wydawania pieniędzy w przejrzysty i odpowiedzialny sposób.
- Jako grupa 27 komisarzy UE ponosi odpowiedzialność polityczną za zapewnienie właściwego wydatkowania funduszy UE. Ponieważ jednak większość funduszy jest zarządzana w krajach beneficjentach, odpowiedzialność za przeprowadzanie kontroli i corocznych audytów spoczywa na rządach krajowych.
- ▶ Ponad 76% budżetu UE zarządzane jest za porozumieniem z władzami krajowymi i regionalnymi za pośrednictwem systemu „zarządzania dzielonego”, w dużej mierze za pośrednictwem **5 dużych funduszy - funduszy strukturalnych i inwestycyjnych.**
- ▶ Razem pomagają one wdrożyć strategię **Europa 2020.**

Wybrane fundusze

- ▶ **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** – rozwój regionalny i miejski.
- ▶ **Europejski Fundusz Społeczny (EFS)** – włączenie społeczne i dobre zarządzanie.
- ▶ **Fundusz Spójności (FS)** – konwergencja gospodarcza regionów słabiej rozwiniętych.
- ▶ **Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW)**.
- ▶ **Europejski Fundusz Morski i Rybacki (EFMR)**.

Inne fundusze są zarządzane bezpośrednio przez UE. Są one przyznawane w formie:

- ▶ **Dotacje** na konkretne projekty w ramach polityki UE, zazwyczaj poprzedzone publicznym ogłoszeniem „zaproszeniem do składania ofert”. Część środków pochodzi z UE, a część z innych źródeł.
- ▶ **Umowy** podpisywane przez instytucje UE umów na zakup usług, towarów lub prac, które są wymagane do jej działania – takie jak badania, szkolenia, organizacja konferencji, sprzęt IT. Zamówienia udzielane są w drodze zaproszeń do składania ofert.
- ▶ **Adresaci przetargów, dotacji lub pomocy w celu rozwoju dla krajów spoza UE** są opublikowane w Internecie.

1.2. Polityka rozwoju obszarów wiejskich w ramach WPR - głównie założenia dotyczące rozwoju i działań kobiet

WPR

- Wspólna polityka rolna (WPR) – jedna z najstarszych polityk europejskich – ewoluowała wraz z UE.
- Dzisiejsza WPR wspiera nowoczesny, zorientowany na rynek sektor rolny,

Photo. K.Boba

zapewniając bezpieczną, przystępną cenową i wysokiej jakości żywność, produkowaną w sposób zrównoważony i spełniającą surowe standardy (w zakresie środowiska, dobrostanu zwierząt, bezpiecznej żywności itd.) oraz wspierający inwestycje na szeroką skalę.

9 celów przyszłej WPR to:

- Zapewnienie rolnikom godziwych dochodów,
- Zwiększenie konkurencyjności,
- Przywrócenie równowagi w łańcuchu produkcji żywności,
- Działania na rzecz zmiany klimatu,
- Troska o środowisko,
- Ochrona krajobrazów i różnorodności biologicznej,
- Wspieranie zmiany pokoleniowej,
- Tętniące życiem obszary wiejskie,
- Ochrona jakości żywności i zdrowia.

Źródło: The 9 CAP objectives

Kluczowe aspekty projektów:

- **Lepsze ukierunkowanie na bardziej sprawiedliwy handel:** Aby zapewnić stabilność i przewidywalność, zasiłek pozostaje głównym elementem WPR. W jej ramach płatności podstawowe nadal będą uzależnione od powierzchni gospodarstwa w hektarach. Jednak przyszła WPR chce nadać priorytet małym i średnim gospodarstwom i zachęcić młodych rolników do pracy.
- **Ambitniejsze cele w zakresie działań na rzecz środowiska i klimatu:** Rolnicy odgrywają kluczową rolę w przeciwdziałaniu zmianom klimatu, ochronie środowiska oraz zachowaniu krajobrazów i różnorodności biologicznej. W swoim projekcie Komisja Europejska wyznacza ambitniejszy cel w zakresie zmian środowiskowych i klimatycznych.
- **Rolnicy w centrum europejskiego społeczeństwa:** Rolnicy są w centrum europejskich społeczności wiejskich, dostarczając niezbędne dobra publiczne.

► [Zobacz FILM](#)

1.3. Możliwości finansowania działań głównie ze środków UE przeznaczonych dla obszarów wiejskich, m. in. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejski Fundusz Społeczny

Jak UE pomaga kobietom?

- UE bierze pod uwagę specyficzne potrzeby kobiet w ramach różnych programów finansowania i polityk, a **Europejski Fundusz Społeczny** pomaga milionom osób, które każdego roku stoją przed różnymi wyzwaniami, zwiększając ich szanse na zatrudnienie.
- **Konkretne działania mające pomóc kobietom w znalezieniu pracy** obejmują programy

Photo. K.Boba

przekwalifikowania i podnoszenia kwalifikacji. Fundusz umożliwia również kobietom powrót do pracy po przerwie, np. zapewniając wysokiej jakości opiekę nad dziećmi i indywidualne doradztwo oraz zwiększając świadomość pracodawców na temat wyzwań stojących przed kobietami. Europejski Fundusz Społeczny wspiera projekty w Twoim **kraju**. Liczne, odnoszące sukcesy **inicjatywy** przyczyniają się do prawdziwych zmian w życiu obywateli.

- Projekty finansowane w regionach UE stwarzają nowe możliwości dla kobiet, zapewniając im dostęp do środków finansowych, zindywidualizowanego wsparcia lub porad w zakresie założenia własnej działalności gospodarczej. Programy i projekty są również wdrażane **w Twoim kraju i regionie**.
- **Platforma WEgate** to kompleksowy punkt obsługi dla kobiet, które chcą rozpocząć lub rozwijać firmę. Zawiera informacje na temat szkoleń, mentoringu, doradztwa i tworzenia sieci. Można również znaleźć informacje o tym, jak pożyczki UE i kapitał wysokiego ryzyka umożliwiają ludziom zakładanie lub rozwijanie działalności.
- UE podejmuje również działania na rzecz zwiększenia udziału kobiet w sektorze cyfrowym poprzez pokonywanie stereotypów, promowanie edukacji i szkoleń w zakresie umiejętności cyfrowych oraz zachęcanie większej liczby kobiet-przedsiębiorców do aktywności w tym sektorze. **Europejska Sieć dla Kobiet w Sektorze Cyfrowym** została utworzona w 2018 roku, aby dziewczyny i kobiety działające w tym sektorze mogły tworzyć sieci i współpracować, dzieląc się pomysłami i doświadczeniami. **Około 20 firm technologicznych** zobowiązało się do stworzenia sprzyjającej włączeniu i przyjaznej dla płci kultury pracy i środowiska.
- UE jest również zaangażowana **w zmniejszenie różnicy między płacami w badaniach i innowacjach**. Na przykład, **w ramach programu Horyzont 2020**, wspiera organizacje badawcze i uniwersytety we wdrażaniu planów na rzecz równości płci. **Europejska Nagroda Innowacyjności** przyznawana co roku stanowi wyraz uznania dla

kobiet, które są nie tylko wybitnymi naukowcami i innowatorami, ale również przedsiębiorcami odnoszącymi sukcesy. UE pracuje również nad poprawą kwestii związanych z zatrudnieniem kobiet w innych sektorach, takich jak np [transport](#).

Narzędzia pomocnicze dla kobiet przedsiębiorców

- ▶ Komisja wspiera liczne narzędzia, jak np [sieci](#) i platformy internetowe, które pomagają kobietom stać się przedsiębiorcami i prowadzić odnoszące sukcesy firmy:
- ▶ [Platforma WEgate](#): kompleksowy punkt obsługi dla kobiet przedsiębiorców.
- Europejska Wspólnota Kobiet Aniołów Biznesu i kobiet-przedsiębiorców
- Europejska sieć promująca przedsiębiorczość kobiet (WES)
- Europejska sieć ambasaderek przedsiębiorczości kobiet
- Europejska Sieć Mentorów dla Kobiet-Przedsiębiorców

▶ [Więcej: TUTAJ](#)

Ubieganie się o dofinansowanie

- **Mała firma:** Może uzyskać fundusze UE w formie dotacji, pożyczek i gwarancji. Dotacje zapewniają bezpośrednie wsparcie, podczas gdy inne fundusze dostępne są w ramach programów zarządzanych na szczeblu krajowym.
- ▶ [Dofinansowanie UE dla małych firm](#)
- **Organizacje pozarządowe i społeczeństwa obywatelskiego:** Mogą kwalifikować się do dofinansowania, pod warunkiem że prowadzą działalność w obszarach polityki UE oraz w formie non-profit.
- ▶ [Dofinansowanie UE dla organizacji pozarządowych według obszaru polityki](#)

Rolnicy i gospodarstwa wiejskie

- Większość rolników w UE kwalifikuje się do bezpośrednich płatności w ramach zasiłku. Około jednej trzeciej z nich przyznawany jest w zamian za **prowadzenie rolnictwa ekologicznego** (utrzymanie trwałych użytków zielonych, dywersyfikacja upraw itp.).
- Rolnicy otrzymują również pieniądze w oparciu o posiadaną ziemię – ponownie w zamian za prowadzenie gospodarstwa w sposób ekologiczny, które chroni różnorodność biologiczną, jakość gleby i wody oraz utrzymuje emisje na niskim poziomie.
- Dofinansowanie UE pomaga również rolnikom szkolić się w zakresie nowych technik oraz modernizować lub restrukturyzować swoje gospodarstwa. Ma również szersze zastosowanie w celu **poprawy życia na obszarach wiejskich** poprzez tworzenie miejsc pracy i świadczenie podstawowych usług.
- Ponadto w ramach rozwoju obszarów wiejskich **młodzi rolnicy** mogą korzystać ze specjalnego wsparcia na rozpoczęcie działalności, a także z wyższych stawek zasiłków na inwestycje, których dokonują w przedsiębiorstwie.

▶ [Programy rozwoju obszarów wiejskich – według kraju](#)

1.4. Dobre przykłady przedsiębiorczości kobiet korzystającej ze środków UE w latach 2013 - 2020 - możliwości rozwoju na obszarach wiejskich

Kobiety przedsiębiorcy

- Mimo że w Europie jest więcej kobiet niż mężczyzn, kobiety-przedsiębiorcy stanowią zaledwie jedną trzecią osób samozatrudnionych w UE. Istnieją dodatkowe czynniki (takie jak

Photo. K.Boba

pogodzenie pracy i rodziny), które sprawiają, że prowadzenie firmy jest dla nich mniej korzystne niż dla mężczyzn. Komisja Europejska współpracuje z krajami UE, aby pokonać te ograniczenia i zachęcić więcej kobiet do zakładania własnych firm.

Aktualna sytuacja kobiet-przedsiębiorców w UE:

- Kobiety stanowią **52% całej populacji europejskiej**, ale tylko **34,4% osób samozatrudnionych w UE** i **30% przedsiębiorców rozpoczynających działalność**.
- Kreatywność kobiet i potencjał przedsiębiorczości są **niewystarczająco wykorzystanym źródłem wzrostu gospodarczego i miejsc pracy**, który należy dalej rozwijać.

Główne wyzwania stojące przed kobietami-przedsiębiorcami

Zakładając i prowadząc firmę, kobiety stoją przed takimi wyzwaniami jak:

▶ Dostęp do finansowania

- Dostęp do informacji
- Szkolenia
- Dostęp do sieci w celach biznesowych
- Godzenie życia zawodowego i rodzinnego.

Jakie działania podejmuje Komisja

- ▶ Komisja promuje i wspiera przedsiębiorczość kobiet za pośrednictwem programu Small Business Act oraz Planu Działania na rzecz Przedsiębiorczości do 2020 roku.
- Jedną z głównych inicjatyw Komisji jest wspieranie tworzenia sieci kontaktów między kobietami-przedsiębiorcami, potencjalnymi przedsiębiorcami i organizacjami wspierającymi.
- ▶ Nagroda UE dla kobiet innowatorów jest przyznawana kobietom, które na pewnym etapie swojej kariery otrzymały fundusze z UE na badania i innowacje oraz w ostatnim czasie założyły lub wspólnie założyły firmę opartą na ich innowacyjnych pomysłach. Zobacz zwycięzców z 2017 roku.

- ▶ Listy ambasadorów Europejskiej Sieci Przedsiębiorczości Kobiet.
- ▶ Listy krajowych osób kontaktowych i mentorów w Europejskiej Sieci Mentorów dla Kobiet-Przedsiębiorców.

Dokumenty pomocnicze

- ▶ Badanie “Dane statystyczne dotyczące kobiet-przedsiębiorców w Europie” (3 MB) (2014). Dane pokazują, że kobiety-przedsiębiorcy stanowią 29% przedsiębiorców (11,6 mln) w Europie. Od 2008 roku liczba firm prowadzonych przez kobiety wzrosła w UE o 3%. Kobiety stanowią większość w jednoosobowych działalnościach w UE (78%) i wolą zakładać firmy w sektorze zdrowia, pracy socjalnej, usług lub edukacji. Badanie zostało przeprowadzone w UE oraz w Albanii, Macedonii Północnej, Islandii, Izraelu, Liechtensteinie, Czarnogórze, Norwegii, Serbii i Turcji.
- ▶ Przeczytaj badanie oraz aneks
- ▶ Zobacz dokumenty poszczególnych państw
- ▶ Badanie dotyczące kobiet-innowatorów i przedsiębiorczości

Dobre praktyki a dobre przykłady

- **Gospodarstwo edukacyjne** „Pszczółki” skorzystało ze wsparcia Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa składając wniosek o pomoc w ramach poddziałania „Wsparcie inwestycji w przetwórstwo produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój” objętych Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 przez rolników lub małżonków tych rolników do prowadzenia lub podejmowania działalności w zakresie przetwórstwa i sprzedaży przetworzonych

Photo. Gospodarstwo edukacyjne “Pszczółki”, PL

produktów rolnych w ramach detalicznego handlu rolnego oraz agroszkoleń osób starszych czyli prowadzenie gospodarstw opiekuńczych w oparciu o 12 uniwersalnych scenariuszy działań.

► [Przeczytaj więcej TUTAJ: Gospodarstwo edukacyjne “Pszczółki”](#)

- **Olea Cosmetics** powstało jako stowarzyszenie 7 kobiet z Pegalajar, które zdecydowały się na produkcję kosmetyków na bazie oliwy z oliwek. Konieczność uzyskania wysokiego finansowania, jak i potrzeba rozliczenia sprzedaży, skłoniły je do założenia spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, gdyż taka forma prawna jest najłatwiejsza w przypadku likwidacji. Początkowo musiały uzyskać ogromne dofinansowanie w wysokości 400 tys. euro, co skłoniło je do poszukiwania różnych form finansowania. Otrzymały fundusze z programu LEADER, ale dodatkowo potrzebowały prywatnego finansowania przez banki.

Photo. Oleacosmetcos, ES

► [Przeczytaj więcej TUTAJ: Olea cosmetics](#)

2. GOSPODARSTWO WIELOFUNKCYJNE

2.1 Definicja wielofunkcyjnego gospodarstwa i jego znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich

Wielofunkcyjne rolnictwo oznacza uzyskiwanie wartości dodanej z podstawowej działalności rolniczej poprzez wprowadzenie dodatkowych funkcji opartych na zasobach gospodarstwa rolnego.

Rolnictwo wielofunkcyjne (RW)

- Koncepcja RW oznacza, że oprócz produkcji żywności rolnictwo pełni także inne funkcje, takie jak utrzymanie krajobrazu wiejskiego, rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wspieranie gospodarki wiejskiej oraz zwiększanie bezpieczeństwa żywnościowego.
- Koncepcja wielofunkcyjności OECD dotyczy rolnictwa, które wspólnie wytwarza szereg produktów (żywność i materiały), a także szereg produktów innych niż surowce, w tym produkty i usługi środowiskowe i społeczne.

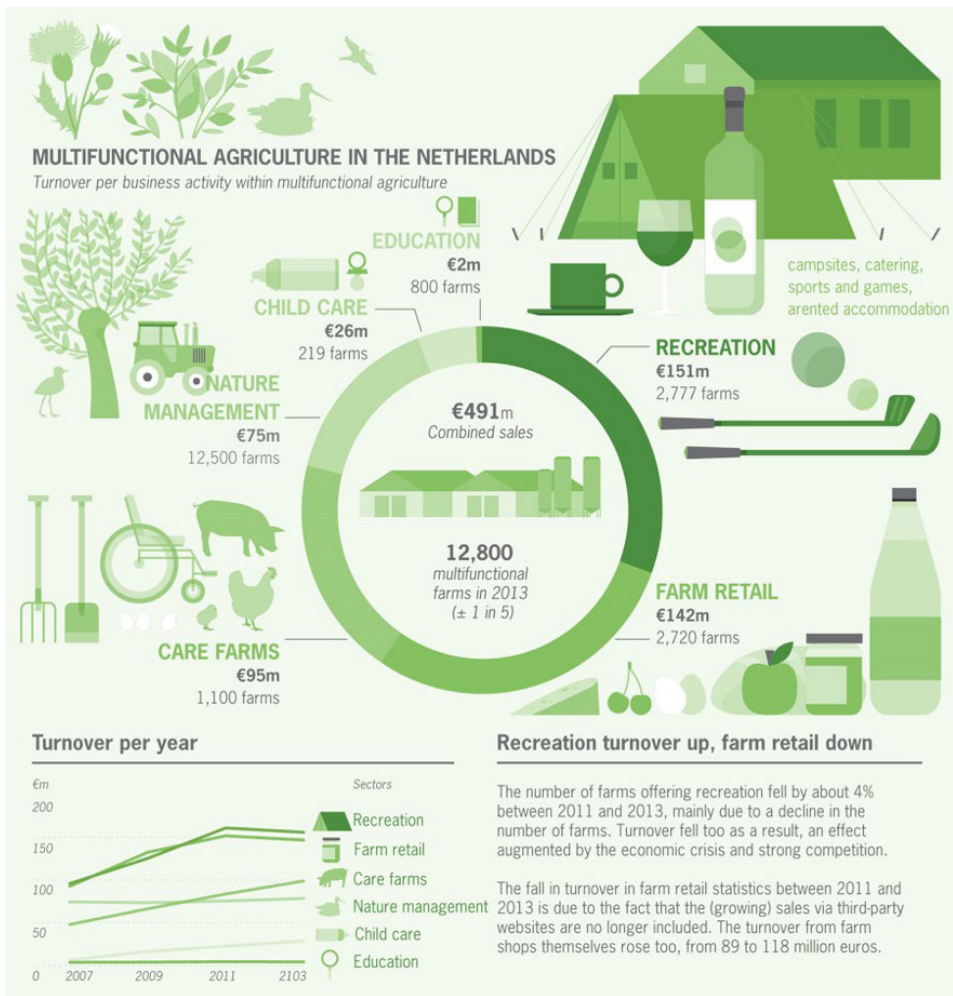
Źródło: (C 347/38 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 18.12.2010)

Gospodarstwo wielofunkcyjne (GW)

- GW oznacza połączenie działalności rolniczej z usługami profesjonalnymi opartymi na wartości gospodarstwa. Koncepcja ta odnosi się do działalności pozarolniczej zlokalizowanej w gospodarstwie i często ściśle związanej z rolnictwem.
- Rodziny rolników oprócz tradycyjnego rolnictwa rozwijają w gospodarstwie nowe rodzaje działalności gospodarczej. Wielofunkcyjne działania przyczyniają się do utrzymania produkcji żywności.
- Nowa działalność produkcyjna i dystrybucyjna nazywana jest również „inną działalnością zarobkową”.

Źródło: Jan Douwe van der Ploeg, Uniwersytet i Centrum Badawcze w Wageningen, Holandia

- Gospodarstwo wielofunkcyjne to ogólny termin używany w stosunku do firm, które łączą produkcję rolną i środowisko z usługami dla społeczeństwa:
 - rolnictwo zaangażowane,
 - edukacja rolnicza,
 - sklepy rolnicze/małe sieci,
 - opieka dzienna,
 - zarządzanie przyrodą w rolnictwie,
 - agroturystyka.

Źródło: Wageningen University & Research

Powiązania sektorowe gospodarstwa wielofunkcyjnego

2.2 Rodzaje i specyfika gospodarstwa wielofunkcyjnego

Agroturystyka łączy usługi w zakresie rolnictwa i turystyki

• Możliwe usługi:

Podstawowe usługi turystyczne:

- zakwaterowanie na farmie
- catering dla gości

Dodatkowe usługi turystyczne:

- organizacja wycieczek i zwiedzania
- organizacja imprez
- wypożyczalnia sprzętu (rowery, kajaki, narty itp.)
- usługi transportowe
- usługi w zakresie zdrowia i urody
- usługi dla społeczeństwa

Photo. Gospodarstwo edukacyjne "Ranczo Artemidy", PL

- **Zasoby gospodarstwa:**

- pokoje i udogodnienia dla gości
- mieszkania lub dom do wynajęcia z wyżywieniem
- miejsce kempingowe
- jadalnia / kuchnia dla gości
- wspólny obszar wypoczynku
- ogród rekreacyjny
- dodatkowe obiekty i wyposażenie usług turystycznych
- warsztaty hobbystyczne
- dostęp do upraw rolnych i zwierząt gospodarskich

- **Indywidualne nastawienie:**

- otwartość na innych ludzi
- uśmiech 24 godziny na dobę
- pracowitość
- zaangażowanie społeczne

- **Korzyści:**

- “kontakt ze światem bez wychodzenia z domu”
- wymiana kulturowa
- podniesienie rangi pracy gospodyni domowej
- niezależność
- dodatkowy dochód / miejsce pracy

► **Przykład: Andreja Bijzak**

Andreja wraz z mężem prowadzą firmę, której główną działalnością jest zrównoważona agroturystyka (zakwaterowanie, lokalna kuchnia, wellness). Organizują także dni otwarte, różne zajęcia dydaktyczne i edukację leśną w Parku Bajki.

Gospodarstwa dydaktyczne łączą usług w zakresie rolnictwa i szkolenia

- **Możliwe usługi:**

- Programy dydaktyczne dla klas szkolnych, dorosłych i grup o szczególnych zainteresowaniach
- Zielone szkoły
- Ścieżka dydaktyczna
- Otwarte gospodarstwo

- **Zasoby gospodarstwa:**

- uprawy rolne i zwierzęta gospodarskie przystosowane do udziału w zajęciach edukacyjnych
- zadane miejsce do prowadzenia zajęć
- tablice dydaktyczne, opisy, oznakowane ścieżki
- programy edukacyjne oparte na rolnictwie

- **Indywidualne nastawienie:**

- zainteresowanie wsią i rolnictwem
- komunikatywność
- radość z dzielenia się wiedzą
- porządek
- chęć rozwoju osobistego

- **Korzyści:**

- różnorodność w życiu codziennym
- radość pracy z dziećmi
- rozwój osobisty
- nowe perspektywy
- dodatkowy dochód / miejsce pracy

► **Przykład: Tatjana Štancar**

Gospodarstwo ekologiczne Potočnik Poprask posiada certyfikat gospodarstwa ekologicznego od 20 lat, jest to wielokierunkowe, samowystarczalne gospodarstwo. Tatjana wniosła swoje doświadczenia ze szkoły do gospodarstwa, gdzie przyjmuje grupy szkolne, którym przekazuje wiedzę na temat pracy na roli jako elementu dziedzictwa

kulturowego wsi. Bierze udział w dniach pasterskich, wspólnie z sąsiadami organizuje strzyżenie owiec dla grup studyjnych.

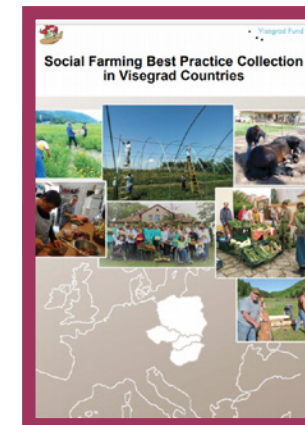

“Zielona opieka” łączy rolnictwo i usługi opiekuńcze

- **Możliwe usługi:**
 - opieka dzienna dla osób niesamodzielnych (seniorzy, osoby niepełnosprawne i dzieci)
 - całodobową opiekę nad osobami niesamodzielnymi
 - zajęcia terapeutyczne oparte na:
 - ekoterapii
 - sylwanoterapii
 - hortiterapii
 - terapii ze zwierzętami
 - ergoterapii
 - gotowaniu
 - sztuce
- **Zasoby gospodarstwa:**
 - pokoje i udogodnienia przystosowane dla osób niesamodzielnych
 - świetlica / kuchnia dla osób niesamodzielnych
 - pomieszczenia warsztatowe
 - wyznaczone uprawy / ogród / części gospodarstwa przystosowane do działalności
 - zwierzęta przystosowane / przeszkolone do terapii
 - programy zajęć z agroterapii

- **Indywidualne nastawienie:**
 - umiejętności zawodowe
 - wrażliwość
 - odporność na stres
 - cierpliwość
 - koncentracja na działaniach długoterminowych
- **Korzyści:**
 - poczucie misji
 - zadowolenie
 - osobiste spełnienie
 - dodatkowy dochód / miejsce pracy

► **Przykład: Zestawienie najlepszych praktyk rolnictwa społecznego w Grupie Wyszehradzkiej, Szent István University, Gödöllő, 2017**

Sprzedaż bezpośrednia łączy rolnictwo i handel

- **Możliwe usługi:**
 - sprzedaż we własnym sklepie na farmie
 - sprzedaż na rynku lokalnym
 - sprzedaż online
 - wspólne inicjatywy sprzedażowe
- **Zasoby gospodarstwa:**
 - wysokiej jakości produkty z gospodarstwa (świeże i przetworzone)
 - urządzenia i sprzęt do przygotowania do sprzedaży
 - sprzęt do przechowywania i transportu
 - linia technologiczna do obróbki (opcjonalnie)
 - miejsce do prezentacji / sprzedaży produktów
- **Indywidualne nastawienie:**
 - niezawodność

- współpraca
- talenty kulinarne
- wrażliwość na higienę
- elastyczność i kreatywność

- **Korzyści:**

- wartość dodana do produkcji podstawowej

► **Przykład: Andreja Jagodic**

54 ha Gospodarstwo Poličar, prowadzone przez Andreję Jagodic i jej męża, jest najbardziej znane z wielokrotnie nagradzanych produktów mlecznych typu „kajmak” oraz twarogu, mleka, jogurtu i bogatej oferty serów. Większość produktów jest sprzedawana bezpośrednio w domu, w niektórych spółdzielczych sklepach i karczmach oraz na różnych imprezach, gdzie sprzedaż odbywa się w specjalnej przyczepie z wbudowaną lodówką. Oprócz produktów mlecznych sprzedają jajka, ziemniaki i warzywa. Dla dodatkowego dochodu prowadzą unikatowe w Słowenii muzeum kamieni młyńskich. Ich slogan brzmi: Wszystko, co zapewniamy, jemy. Wszystko, co jemy, oferujemy Tobie. Na naszym stole w naszym sklepie.

2.3. Warunki prowadzenia działalności i tworzenia miejsc pracy w gospodarstwie wielofunkcyjnym

Rola kobiet w rolnictwie wielofunkcyjnym

- Kobiety mają istotny wkład w gospodarkę wiejską, a koncepcja wielofunkcyjności jako podstawowej strategii zrównoważonego rozwoju, choć nie w pełni wykorzystywana we wszystkich obszarach, otworzyła przed kobietami szereg możliwości, które z pomocą innowacji

i tworzenia nowe koncepcje umożliwiają nadanie rolnictwu nowej dynamiki;

- Obecność kobiet na rynku pracy na obszarach wiejskich obejmuje szerokie spektrum zawodów, które wykraczają poza tradycyjne rolnictwo i podkreśla, że kobiety na obszarach wiejskich mogą odgrywać istotną rolę w zmianie na zrównoważone i ekologiczne rolnictwo oraz w tworzeniu miejsc pracy w ekologicznym gospodarstwie;
- Kobiety bardzo często są promotorami rozwoju dodatkowej działalności w gospodarstwie lub poza nim, wykraczającej poza zakres produkcji rolnej, umożliwiającej nadanie rzeczywistej wartości dodanej;
- Kobiety aktywnie angażują się w działania w zakresie rolnictwa, przedsiębiorczości i turystyki oraz odgrywają istotną rolę w prezentowaniu tradycji kulturowych na obszarze wiejskim, co może przyczynić się do budowy/umocnienia tożsamości regionalnej;
- W związku z postępującą urbanizacją konieczne jest zachowanie aktywnej, dynamicznej i prosperującej ludności na obszarach wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów z ograniczonymi zasobami naturalnymi, gdyż jest to niezbędne dla ochrony środowiska i krajobrazu;
- Wielofunkcyjna rola odgrywana przez kobiety na obszarach wiejskich może znacznie pomóc w kształtowaniu nowoczesnego wizerunku kobiet w naszym społeczeństwie;

Photo. Gospodarstwo edukacyjne "Centrum pasterskie w Koniakowej", PL

Parlament Europejski podkreśla znaczenie wielofunkcyjności jako koncepcji obejmującej różne działania gospodarcze, społeczne, kulturalne i środowiskowe na obszarach wiejskich, towarzyszące produkcji rolnej, które generują miejsca pracy w szczególności dla kobiet; w związku z tym zachęca państwa członkowskie do wspierania działań na rzecz dywersyfikacji, takich jak bezpośrednia sprzedaż produktów, usługi dla społeczeństwa, usługi opiekuńcze i agroturystyka; w związku z rosnącym zainteresowaniem tego rodzaju turystyką uważa, że należy stworzyć sieć przedsiębiorstw w tym sektorze, którzy będą mogli dzielić się najlepszymi praktykami.

Źródło: Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2017 r. w sprawie kobiet i ich roli na obszarach wiejskich (2016/2204 (INI))

Analiza SWOT szans kobiet na zatrudnienie w GW

MOCNE STRONY

S

Wyższy poziom wykształcenia wśród kobiet.
Kobiety są bardzo zmotywowane do prowadzenia własnej działalności gospodarczej.
Wiele pomysłów na przedsiębiorczość pochodzi od kobiet.
Wiele kobiet ma możliwość rozwijania działań wielofunkcyjnych, co stanowi przedłużenie prac domowych.
Wielofunkcyjność pomaga pokazać pracę wykonywaną przez kobiety, wpłynąć na ich samoocenę, uzyskać dochód, a także poprawia relacje społeczne.

SŁABE STRONY

W

Nagromadzenie zadań, które mogłyby skrócić czas na życie prywatne, wydłużając dzień pracy kobiet.
Trudności w zarządzaniu mogą pojawić się przy opracowywaniu nowych działań w zakresie dywersyfikacji.
W niektórych przypadkach brakuje kolektywów, spółdzielni, grup producentów, które sprzyjają potencjalnym korzyściom z wielofunkcyjności.

SZANSE

O

Zmiany stereotypowego myślenia poprzez zwiększenie świadomości, informację, edukację, szkolenie, włączenie do życia publicznego, promocję
Obszary wiejskie stały się atrakcyjnym miejscem zamieszkania.
Wielofunkcyjność to szansa na rozwój, która oferuje nowe źródła dochodu, zapewnia bezpieczeństwo finansowe, stabilność i zmniejsza bezrobocie.
Im bardziej wielofunkcyjne staje się nasze rolnictwo, tym większą rolę odgrywają kobiety.

ZAGROŻENIA

T

Duża liczba młodych kobiet ze wsi migruje do miast w poszukiwaniu lepszych możliwości edukacyjnych i zawodowych.
Małe obszary wiejskie, z lokalnymi rynkami i trudnościami w komunikacji, mogą zniechęcać kobiety do prowadzenia działalności na wsi.
Niepowodzenie działalności z powodów rodzinnych i osobistych (motywy osobiste, ślub i narodziny dziecka) ze względu na brak współodpowiedzialności.

2.4. Sukcesy kobiet w wielofunkcyjnym gospodarstwie

Zaangażowanie kobiet w GW – na przykładzie Polski

- Z badań przeprowadzonych w województwie małopolskim wynika, że właścicielką gospodarstwa agroturystycznego jest przede wszystkim kobieta w średnim lub starszym wieku (zwykle powyżej 55 lat),

najczęściej z wykształceniem średnim, której głównym źródłem utrzymania jest praca w gospodarstwie (CDR Kraków 2015).

- Dominującą rolą kobiet w prowadzeniu specjalistycznych usług dla społeczeństwa w gospodarstwie określono na podstawie analizy krajowej bazy danych gospodarstw edukacyjnych. Spośród 273 gospodarstw działających w październiku 2019 45% prowadzi kobieta, a kolejne 27% małżeństwa (CDR Kraków 2019).
- Tendencję tę potwierdzają wyniki ogólnopolskiego badania przeprowadzonego wśród rolników i ich członków rodzin. Kobiety stanowiły 75% osób zainteresowanych prowadzeniem gospodarstwa opiekuńczego (CDR Kraków 2017).

Photo. Gospodarstwo edukacyjne "Gzinianka", PL

Kobiety odnoszące sukcesy w WG – przykłady z Polski

► Zaczarowane Wzgórze ("Enchanted Hill")

Gospodarstwo "Zaczarowane Wzgórze" o powierzchni 11 ha położone w Czesławiu prowadzone jest przez dwie przyjaciółki, które przekształciły je w piękne gospodarstwo agroturystyczne. Prowadzą hodowlę koni i świadczą usługi turystyczne w gospodarstwie agroturystycznym (noclegi, gastronomia, edukacja, organizacja imprez).

► Wiśniowy Gaj ("Cherry Orchard")

Irena Szewczyk odziedziczyła po rodzinie gospodarstwo o nazwie "Wiśniowy Gaj" w polskiej wsi. W gospodarstwie liczącym 200 lat rozwijała swoją działalność w kierunku produkcji i sprzedaży regionalnych śliwek, działalności turystycznej i edukacyjnej.

► Pszczółki

W ciągu ostatnich 15 lat Agnieszka Król przekształciła rodzinne gospodarstwo „Pszczółki” w ośrodek rekreacyjno-edukacyjny. Oprócz działalności rolniczej (pszczelarstwo, bartnictwo, drobny inwentarz) gospodarstwo świadczy usługi dla społeczeństwa (działalność turystyczno-edukacyjna).

► Leśniakówka

"Leśniakówka", ekologiczne gospodarstwo położone niedaleko Krakowa. Zostało przekształcone w gospodarstwo agroturystyczne z warsztatami (joga, sztuka i gotowanie) oraz organizacją imprez. Wartością dodaną jest stary sad i drewniana zabudowa architektoniczna.

3. DZIEDZICTWO KULTUROWE WSI I ROLNICTWA

3.1. Dziedzictwo kulturowe – definicja i rodzaje

Nie ma jednoznacznej definicji dziedzictwa kulturowego. Przyjmuje się, że dziedzictwo kulturowe obejmuje zasoby materialne i niematerialne, wraz z powiązаныmi z nimi wartościami duchowymi, historycznymi i moralnymi, uznanymi za godne ochrony prawnej dla dobra określonej społeczności i jej rozwoju oraz przekazanie ich kolejnym pokoleniom ze względu na zrozumiałe i akceptowane wartości historyczne, patriotyczne, religijne, naukowe i artystyczne, które są istotne dla tożsamości i ciągłości rozwoju politycznego, społecznego i kulturowego, przekazując prawdy i upamiętniając wydarzenia historyczne, zachowując poczucie piękna i wspólnoty cywilizacyjnej.

Photo. K. Kieljan

Dziedzictwo kulturowe to:

Materialne dziedzictwo kultury podzielone jest na nieruchome dziedzictwo, obejmujące budynki, które same mogą zawierać zainstalowaną sztukę oraz ruchome dziedzictwo obejmujące książki, dokumenty, dzieła sztuki, ruchome maszyny, ubranie i inne artefakty, które są uważane za godne zachowania na przyszłość. Należą do nich obiekty istotne dla archeologii, architektury, nauki i technologii o określonej kulturze.

Niematerialne dziedzictwo kultury składa się z nie fizycznych aspektów danej kultury. Koncepcja obejmuje również sposoby zachowań w społeczeństwie, a często formalnych zasad działających w określonym kontekście kulturowym. Należą do wartości społecznych i tradycji, zwyczajów i praktyk, estetycznego i duchowego przekonania, artystycznej ekspresji, języka i innych aspektów działalności człowieka.

Photo. K. Kieljan

Dziedzictwo naturalne jest również ważnym elementem dziedzictwa społeczeństwa, obejmujący wsi i środowiska naturalnego, w tym flory i fauny, a także elementów geologicznych. Dziedzictwo może obejmować także krajobrazy kulturowe, ochronę rzadkich gatunków zwierząt i roślin.

<https://pl.wikipedia.org/>

Elementy wiejskiego dziedzictwa kulturowego:

Dziedzictwo materialne:

- architektura – domy mieszkalne, pałace, dworki, obiekty sakralne, budynki gospodarcze, obiekty przemysłu rolniczego, zabytki techniczne, mała architektura,
- przedmioty, narzędzia, maszyny rolnicze,
- ruiny zamku, krużganki, warownie,
- krajobraz – układ przestrzenny wsi, okoliczne pola, łąki, potoki, rzeki i jeziora, wzgórze i lasy.

Dziedzictwo niematerialne :

- sposób zarządzania i produkcji,
- obrzędy, rytuały, zwyczaje,
- język w odmiennych regionach i gwara, nazwy miejsc,
- kostiumy, muzyka, taniec, piosenki, legendy, baśnie,
- tradycje życia rodzinnego, sąsiedzkiego i wspólnotowego.

Photo. K. Kieljan

3.2 Rola i znaczenie dziedzictwa kulturowego dla rozwoju obszarów wiejskich

Dziedzictwo kulturowe wpływa na rozwój społeczno-gospodarczy regionu na kilku poziomach. Postrzegany jest jako: podstawa lokalnej przedsiębiorczości, obszar innowacji, czynnik konkurencyjności, a wreszcie produkt rynkowy, który zaspokaja różne potrzeby ludzi i wpływa na jakość życia.

Dziedzictwo może generować dochody i stymulować zatrudnienie na obszarach wiejskich, zapewniając mieszkańcom wyższy standard życia. Dziedzictwo, którego wartość można określić, promować i dzielić, staje się produktem. Może stać się ważnym czynnikiem rozwoju przedsiębiorczości, umożliwiając tworzenie miejsc pracy i źródeł dochodu dla mieszkańców, zwłaszcza w zakresie turystyki, wytwarzania regionalnych produktów spożywczych, wytwarzania wyrobów rzemieślniczych oraz świadczenia usług przez przedstawicieli tzw. „zanikających zawodów”.

Photo. K. Kieljan

Bardzo ważne dla obszarów wiejskich jest wykorzystanie dziedzictwa w rozwoju turystyki wiejskiej, zwłaszcza turystyki kulturowej. Turyście chętnie odwiedzają miejsca, aby poznać różne formy kultury materialnej i niematerialnej: miejsca, budynki historyczne, krajobrazy kulturowe, a także wartości kulturowe, tradycje, zwyczaje i historię. Turystyka przynosi różnorodne korzyści. Przede wszystkim turystyka, zaspokajając popyt turystów na różnorodne produkty i usługi, generuje dochody i miejsca pracy oraz przyczynia się do napływu kapitału.

Atrakcyjność miejscowości poprzez podkreślanie jej dóbr kultury zwiększa jej konkurencyjność, przez co jest wybierana zarówno jako miejsce zamieszkania, jak i miejsce do prowadzenia działalności.

Photo. K. Kieljan

Dziedzictwo kulturowe odgrywa ważną rolę w budowaniu więzi społecznych, tożsamości i poczucia wartości mieszkańców wsi, co pozytywnie wpływa na ich jakość życia. Świadomość bycia odpowiedzialnym spadkobiercą dóbr kultury budzi emocjonalny stosunek do własnego miejsca zamieszkania, tworząc poczucie wspólnoty i chęci do podejmowania nowych inicjatyw na rzecz rozwoju lokalnego. Pojawiają się liderzy, którzy są gotowi do prowadzenia takich inicjatyw.

Dziedzictwo kulturowe sprzyja również zmianom ekologicznym i przestrzennym. Często powstają projekty zajmujące się rewitalizacją

poszczególnych elementów dziedzictwa, kojarzone z nadawaniem mu nowych funkcji (np. adaptacja starych zagród na pokoje dla gości), tworzeniem miejsc pracy (np. przetwarzanie produktów lokalnych) oraz rozwojem turystyki (wzrost atrakcyjności turystyki danego obszaru) lub przywracaniem naturalnego dziedzictwa wsi.

3.3. Promocja i ochrona dziedzictwa wiejskiego

W zależności od wartości elementy dziedzictwa mogą mieć znaczenie globalne, europejskie, narodowe, a wreszcie lokalne – związane z tradycją i historią konkretnego miejsca, a więc podlegać różnym mechanizmom ich ochrony i promocji.

Na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO wpisywane są miejsca, które mają wartość uniwersalną, ważną dla ludzi bez względu na pochodzenie, kulturę czy wyznanie. Miejsca ważne dla europejskiej kultury i historii otrzymują Znak Dziedzictwa Europejskiego. Poszczególne kraje mają własne oznaczenia elementów dziedzictwa, które są dla nich szczególnie ważne. Dziedzictwo wiejskie jest szczególnym, regionalnym dziedzictwem „małych ojczyzn”, które buduje poczucie wspólnoty, wpływa na identyfikację z miejscem i stanowi część tożsamości społeczności.

Photo. K. Kieljan

Ochroną i promocją dziedzictwa zajmują się odpowiednie instytucje i organizacje, ale także społeczności lokalne, jak i mieszkańcy wsi. Ochrona

dziedzictwa to sukces mieszkańców, samorządowców, lokalnych liderów i specjalistów, a także władz państwowych w zakresie ochrony dobra wspólnego. Służą temu międzynarodowe i krajowe regulacje prawne, a także programy na rzecz ochrony i promocji. Działania te mogą być realizowane w ramach różnych projektów oraz mogą być finansowane przez firmy i osoby fizyczne, krajowe lub zagraniczne organizacje oferujące dotacje, administrację publiczną, zagraniczne źródła publiczne, w tym programy UE.

Działania związane z ochroną i opieką nad obiektami dziedzictwa materialnego obejmują: wpisywanie obiektów historycznych do ewidencji zabytków, na listę zabytków, do regionalnych rejestrów zabytków, tworzenie parków kulturowych, określanie form ochrony przyrody i ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, umieszczanie obiektów w lokalnym programie rewitalizacji i strategii rozwoju gminy, pracach zabezpieczających, konserwatorskich i przeciwdziałania zniszczeniom.

Działania mające na celu ochronę dziedzictwa niematerialnego obejmują badania i prace upowszechniające lokalną tradycję i historię. Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne obiektu budowlanego, placu, ulicy lub osady. Produkty regionalne i tradycyjne można chronić poprzez umieszczanie ich w krajowych i europejskich rejestrach w celu identyfikacji i promocji dziedzictwa kulturowego tych regionów.

Photo. Gospodarstwo edukacyjne
„Kowalowe Skąły”, PL

Działania mające na celu ochronę i rozpowszechnianie to przede wszystkim

promocja i edukacja w zakresie dziedzictwa wsi. Działania te obejmują lekcje, warsztaty muzealne, dni dziedzictwa, szkolenie tradycyjnych zawodów, edukację artystyczną, rozrywkę opartą na dziedzictwie: rekonstrukcje historyczne, festiwale, jarmarki, upowszechnianie i dzielenie się dziedzictwem w formie rozrywki, działalność edukacyjną gospodarstw, działalność państwa, podmioty prywatne i stowarzyszenia promujące dziedzictwo. Istotne jest promowanie przy użyciu reklam i specjalistycznych publikacji, programów edukacyjnych i multimedialnych, a także rozwój produktów turystycznych opartych na dziedzictwie.

3.4. Dziedzictwo kulturowe w rozwoju działalności wielofunkcyjnej

Dziedzictwo kulturowe może być źródłem i inspiracją do tworzenia produktów, usług i inicjatyw gospodarczych poprzez tworzenie miejsc pracy w wielu sektorach: zarówno w turystyce, jak i budownictwie i nieruchomościach, handlu i edukacji. Dziedzictwo jest częścią gospodarki i może być podstawą rozwoju przedsiębiorczości i działalności wielofunkcyjnej w następujących branżach:

- Turystyka kulturalna
- Kreatywny przemysł dziedzictwa kulturowego
- Ochronę dziedzictwa kulturowego
- Nieruchomości historyczne
- Rynek sztuki i antyków
- Popularyzacja i edukacja przemysłu dziedzictwa
- Tradycyjne rzemiosło i rolnictwo.

Photo. CDR O/Kraków

Photo. K. Kieljan

W przypadku obszarów wiejskich ważną rolę odgrywa turystyka kognitywna, kulturowa i edukacyjna, która determinuje potrzebę rozwijania działalności przedsiębiorczej, ukazującej specyfikę lokalnego dziedzictwa nie tylko poprzez tradycyjne metody zwiedzania, ale także samodzielne odkrywanie, doświadczenie i smak. Takie działania dają kobietom na wsi możliwość rozwoju własnych kompetencji, znalezienia pracy lub dodatkowego źródła dochodu, a jednocześnie umożliwiają turystom poznać walory obszaru, jego dziedzictwo i kulturę, działalność i życie na wsi, autentyczną interakcję ze środowiskiem wiejskim i społecznością lokalną.

Do najpopularniejszych form przedsiębiorczego wykorzystania dziedzictwa na obszarach wiejskich z wykorzystaniem wielofunkcyjnego gospodarstwa można zaliczyć:

- Działalność turystyczną, w tym agroturystykę – dziedzictwo krajobrazowe
- Produkcję i sprzedaż lokalnych i regionalnych produktów spożywczych, gospody regionalne, warsztaty kulinarne – dziedzictwo kulinarne
- Produkcję wyrobów rzemieślniczych oraz świadczenie usług przez przedstawicieli tzw. Zawodów zanikających – dziedzictwo rzemieślnicze i przemysłowe
- Działalność muzeów na wsi, skansenów itp. – Dziedzictwo architektoniczne
- Działalność edukacyjną gospodarstw – różne elementy dziedzictwa
- Działalność rolniczą, tj. Hodowlę starych i zagrożonych gatunków zwierząt oraz uprawę tradycyjnych odmian roślin – dziedzictwo rolnicze.

Oczywiście można prowadzić różnorodne działania z jednoczesnym wykorzystaniem różnych elementów dziedzictwa materialnego i niematerialnego. Takim przykładem jest działalność edukacyjna gospodarstw, w których często wykorzystuje się jednocześnie potencjał różnych elementów dziedzictwa wiejskiego.

Photo. Gospodarstwo edukacyjne
"Wiśniowy Gaj", PL

Photo. K..Kieljan

Wykorzystanie dziedzictwa do rozwoju przedsiębiorczości może przyjmować zróżnicowane formy, obejmujące szeroki wachlarz działalności gospodarczej, a połączenie tradycji (miejsca, produkty, umiejętności, zawody) z innowacyjnością (nowoczesne metody przetwarzania, prezentacji, sprzedaży) powoduje, że często tworzone są innowacyjne i konkurencyjne produkty i usługi.

Elementy wiejskiego dziedzictwa kulturowego jako potencjał rozwoju działań wielofunkcyjnych:

- **KRAJOBRAZ** (krajobrazy otwarte, tereny rolnicze, zielen: pola, pastwiska, krajobrazy naturalne; organizacja przestrzeni; ciągi komunikacyjne; krzyże, kaplice, cmentarze, ścieżki i trasy turystyczne)
▶ **przykład – Zaczarowane Wzgórze, PL**
- **ARCHITEKTURA** (budynki gospodarcze – domy, stodoły, spichlerze; zamki, pałace, dwory; zabudowania przemysłu wiejskiego – młyny, tartaki, kuźnie, gorzelnie; domy ludowe, tawerny; obiekty sakralne)
▶ **przykład – El Madroño, ES**

- **ROLNICTWO I RYBOŁÓWSTWO** (bogactwo naturalne, stare i zagrożone gatunki zwierząt oraz tradycyjne odmiany roślin uprawnych, produkcja tradycyjna i ekologiczna, dziedzictwo rybackie)
▶ **przykład - The Potočnik Poprask Organic Farm, SL/ Orellana Perdiz, ES**
- **TRADYCJE KULINARNE** (produkty i potrawy lokalne, tradycyjne i regionalne, turystyka kulinarna)
▶ **przykład – Wiśniowy Gaj, PL**
- **RZEMIOSŁO I TRADYCJE PRZEMYSŁOWE** (odtworzenie tradycji rzemieślniczych, zachowanie tradycji przemysłowych, edukacja – zdobywanie nowych umiejętności)
▶ **przykład - Erna Korošec, SL**
- **RODZINA, SĄSIEDZTWO, WSPÓLNOTA** (zachowanie i odtwarzanie tradycji, rytuałów, zwyczajów, przysłowia, taniec, muzyka, stroje itp., spotkania, święta, jarmarki, festyny)
▶ **przykład - Vladimíra Křenková, CZ**

PODSUMOWANIE

1. Punktem wyjścia jest europejska polityka zrównoważonego wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Ogólna koncepcja WG oznacza, że oprócz produkcji żywności rolnictwo pełni także inne funkcje, takie jak rozwój krajobrazu wiejskiego, rozwój dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wspieranie gospodarki wiejskiej oraz zwiększanie bezpieczeństwa żywnościowego.
2. Zgodnie z powyższą koncepcją, specyfika wielofunkcyjnego gospodarstwa dotyczy nowej działalności gospodarczej podejmowanej przez rodziny w gospodarstwie dodatkowo do tradycyjnego rolnictwa. Koncepcja ta odnosi się do działalności pozarolniczej zlokalizowanej w gospodarstwie i ściśle związanej z rolnictwem oraz dziedzictwem. Rolnicy łączą produkcję rolniczą i środowisko rolnicze z usługami dla społeczeństwa, takimi jak przykładowo sklepy/małe sieci, agroturystyka, edukacja i rolnictwo zaangażowane.
3. Kobiety odgrywają ważną rolę w rozwoju obszarów wiejskich. Kobiety mają predyspozycje do wielozadaniowości i aktywności społecznej. Posiadają wiele unikalnych umiejętności i stanowią naturalny potencjał rozwoju przedsiębiorczości w zakresie wielofunkcyjnego rolnictwa i dziedzictwa kulturowego.
4. Istnieje wiele dobrych przykładów zaangażowania kobiet w wielofunkcyjne rolnictwo i dziedzictwo kulturowe. Udowadniają one, że profesjonalne usługi w oparciu o zasoby gospodarstwa i środowiska wiejskiego mogą być szansą na komercyjny sukces kobiet na wsi i inspirują je do podejmowania indywidualnych projektów.

PYTANIA DO ZASTANOWIENIA

Rozdział 1

1. Jaka jest ogólna sytuacja kobiet w Twoim kraju?
2. Czy uważasz, że działanie UE jest wystarczające i adekwatne do potrzeb kobiet na obszarach wiejskich? Jeżeli nie,
3. Jakie działania powinna podjąć UE, aby poprawić sytuację kobiet na obszarach wiejskich w państwach członkowskich?

Rozdział 2

1. Co sądzisz o idei wielofunkcyjnego rolnictwa?
2. Czy znasz przykłady działalności prowadzonych przez kobiety w ramach wielofunkcyjnego rolnictwa w swoim bliższym lub dalszym otoczeniu? Jakiej?
3. Jak oceniasz swoje zasoby i możliwości prowadzenia własnej firmy w wielofunkcyjnym gospodarstwie?
4. Jakie są najważniejsze cechy Twojego gospodarstwa w kontekście WG i dlaczego?

Rozdział 3

1. Czy potrafisz zidentyfikować elementy dziedzictwa kulturowego wokół siebie?
2. Czy dostrzegasz w swoim środowisku elementy dziedzictwa kulturowego, które można wykorzystać podczas zakładania lub rozwijania działalności gospodarczej / wielofunkcyjnej?
3. Które elementy dziedzictwa kulturowego w Twoim środowisku są dla Ciebie najbardziej wartościowe i dlaczego?
4. Jakie działania możesz podjąć, aby zachować i promować dziedzictwo kulturowe?

MATERIAŁY REFERENCYJNE / LINKI

- <http://www.fao.org/3/w9778e/w9778e05.htm>
- https://www.euractiv.pl/section/rolnictwowpr/special_report/kobiety-i-mlodzi-ludzie-w-rolnictwie
- https://europa.eu/european-union/about-eu/funding-grants_en
- https://ec.europa.eu/info/policies/agriculture-and-rural-development_en
- https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women/support-networks_en
- https://ec.europa.eu/growth/smes/promoting-entrepreneurship/we-work-for/women_en
- <https://op.europa.eu/webpub/com/factsheets/women/pl/>
- https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/future-cap_en#a-new-way-of-working
- 347/38 PL Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej
- Jan Douwe van der Ploeg,
Uniwersytet i Centrum Badawcze w Wageningen, Holandia
- Wagenigen University & Research, <https://www.wur.nl/en/Dossiers/file/Multifunctional-agriculture.htm>
- Sprawozdanie Parlamentu Europejskiego z dnia 8 marca 2017 r. w sprawie kobiet i ich roli na obszarach wiejskich (2016/2204 (INI))
- Socio-economic impact of cultural heritage. Report on social research, National Institute of Heritage, Warszawa 2013
- A thing about rural heritage - advice, examples, information, Rural Development Foundation, Warszawa 2011
- Comprehed heritage - a handbook of good practices for disseminating heritage and education about cultural heritage, Katarzyna Zarzycka, National Institute of Heritage, 2016
- Cultural heritage as a factor in the development and specialization of regions, Paulina Legutko-Kobus, Warsaw School of Economics, 2016
- Heritage next to me - a guide to managing heritage in municipalities, National Heritage Institute, 2016
- <https://pl.wikipedia.org/>

PARTNERZY

Association Générale
des Producteurs de
Blé et autres céréales
(Francja)
www.agpb.com

Biotehniški center Naklo
(Słowenia)
www.bc-naklo.si

Asociace
soukromého
zemědělství ČR

Asociace soukromého
zemědělství ČR
(Czechy)
www.asz.cz

Centrum Doradztwa
Rolniczego w Brwinowie
- Branch in Krakow
(Polska)
www.cdr.gov.pl

Unión de Agricultores
y Ganaderos – Jóvenes
Agricultores de Jaén
(Hiszpania)
www.coagjaen.es

European Landowners'
Organization
(Belgia)
www.europeanlandowners.org

On Projects Advising SL
(Hiszpania)
www.onprojects.es

KONTAKT

Twitter: @REWARD_ERASMUS

Facebook: @REWARDERASMUS

Strona internetowa: reward-erasmus.eu

Projekt współfinansowany
w ramach programu Unii
Europejskiej „Erasmus+”

Ten projekt został zrealizowany przy wsparciu finansowym Komisji Europejskiej. Projekt lub publikacja odzwierciedlają jedynie stanowisko ich autora i Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za umieszczoną w nich zawartość merytoryczną. Projekt nr: 2018-1-FR01-KA202-047809